

**UNIwersytet
PEDAGOGICZNY**
IM. KOMISJI EDUKACJI
NARODOWEJ W KRAKOWIE

Dr hab. Joanna Rokita-Jaśkow, prof. UP

Kraków 4.05.2023

Instytut Filologii Angielskiej

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej

**RECENZJA DOROBKU NAUKOWO-BADAWCZEGO, DYDAKTYCZNEGO
I ORGANIZACYJNEGO W POSTĘPOWANIU HABILITACYJNYM
DR IWONY DRONI**

(Sporządzona zgodnie z art. 219 ust. 1 pkt.2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.)

1. Sylwetka Habilitantki

Kariera edukacyjna i zawodowa Pani dr Iwony Droni jest od wielu lat związana z Uniwersytetem Śląskim, gdzie uzyskała ona kolejno stopnie licencjata (1999 r.), magistra (2002) oraz stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa (2008) na podstawie rozprawy pt. *The Language of Political Correctness and Special Education Needs*, napisanej pod kierunkiem prof. zw. dr hab. Rafała Molenckiego. Od 2017 r. zatrudniona jest ona na stanowisku naukowo-dydaktycznym w Instytucie Językoznawstwa Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Przed objęciem tego stanowiska dr Dronia pracowała w kilku innych miejscach, m.in. jako lektor i wykładowca na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Śląskiego (2012-2015), adiunkt w Wyższej Szkole Humanitas w Sosnowcu (2009 – 2020), gdzie pełniła również funkcję Dyrektora Filologii Angielskiej (2015-2018), jako wykładowca w Nauczycielskim Kolegium Języków Obcych w Sosnowcu (2006-2011), wykładowca w Wyższej Szkole Zarządzania i Języków Obcych w Katowicach (2002-2012), adiunkt w Wydziale Zamiejscowym Akademii Ignatianum w Mysłowicach (2016-2017) oraz

wykladowca w Akademii Wyższej Szkoły Biznesu w Dąbrowie Górniczej (od 2020 do chwili obecnej).

Należy podkreślić, że Habilitantka będąc zatrudnioną w tak wielu podmiotach, nie tylko zdobyła doświadczenie pracy w różnych środowiskach naukowych, ale także spełnia ustawowe wymagania prowadzenia badań naukowych w więcej niż jednej uczelni (por. pkt. 3, art. 219 Ustawy), co dodatkowo znajduje potwierdzenie w publikacjach afiliowanych dla Wyższej Szkoły Humanitas, w tym w czasopiśmie wydawanym przez tę uczelnię *English Insights*.

2. Ocena dorobku naukowo-badawczego

2.1. Podstawowe osiągnięcia naukowe

Jako główne osiągnięcie naukowe Habilitantka wskazuje monografię pt. *Communicating with Generation Z. The Development of Pragmatic Competence of Advanced Polish Users of English*, wydaną przez Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Monografia ta stanowi rezultat 3-letnich badań nad stanem kompetencji socjopragmatycznych i pragmalingwistycznych w języku drugim (angielskim) wśród studentów filologii angielskiej, często przyszłych tłumaczy i nauczycieli. Należy podkreślić, że tematyka pracy nie tylko stanowi pogłębienie zainteresowań badawczych Autorki, ale też stanowi według mojej wiedzy pierwsze w Polsce opracowanie zmieniających się kompetencji pragmatycznych współczesnej młodzieży, określanej jako pokolenie Z, które w uczeniu się języka charakteryzuje mniejsze dążenie do pełnej poprawności językowej równej rodzimym użytkownikom języka oraz preferencja wybierania cyfrowych kanałów w komunikacji międzyludzkiej.

Monografia ta liczy 374 strony, z czego 79 stron stanowią załączniki oraz spis bibliografii. Książka składa się z 6-ściu rozdziałów. Rozdział pierwszy syntetycznie omawia istotę komunikacji w języku pierwszym i drugim ze szczególnym uwzględnieniem pojęcia kompetencji komunikacyjnej, a także będącej jej składową kompetencji pragmatycznej, rozumianej jako konieczność opanowania rozumienia i produkcji różnych aktów mowy w określonym kontekście sytuacyjnym. Jednocześnie odnosi do charakterystyki tej kompetencji w skali ESOKJ (Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego). Autorka zwraca również uwagę na cechy aktu komunikacji tj., kanał komunikacyjny, hałas komunikacyjny i funkcje języka. Omawia wybrane czynniki wpływające na efektywność procesu komunikacji w języku drugim, tj. zahamowania czy lęk językowy uczestników interakcji lub ich gotowość

komunikacyjną. Jednocześnie porównuje ona i wskazuje na trudności w poprawnym opanowaniu pewnych aktów mowy w języku obcym i języku pierwszym. Rozdział 2 skupia się na opisie cech charakterystycznych pokolenia (generacji) w ogóle, i pokolenia Z w szczególności, wyróżniając jego główne cechy charakterystyczne tj. poleganie na komunikacji tekstowej i wizualnej, potrzeba zwielokrotnionej stymulacji i krótki okres koncentracji, nieformalny sposób komunikacji z osobami ze starszego pokolenia. Autorka wskazuje przy tym na możliwe trudności w porozumiewaniu się między różnymi pokoleniami użytkowników języka drugiego (tu studentów i wykładowców filologii angielskiej). Rozdział 3 charakteryzuje kompetencje pragmatyczne w ujęciu międzykulturowym, wskazując na rosnącą rolę języka angielskiego jako globalnego, a co za tym idzie zmieniający się model kompetencji pragmatycznych w różnych kontekstach, w szczególności w odniesieniu do form grzecznościowych. Autorka skupia się na porównaniu realizacji trzech aktów mowy, tj. prośnienia, reakcji na komplement i przepraszania w kontekście polskim i angielskim. Te same akty mowy stanowią przedmiot badania empirycznego.

Jeśli chodzi o ocenę części teoretycznej monografii, to postawioną nadrzędną tezę, tj. zbadanie różnic międzykulturowych i międzypokoleniowych w nabywaniu kompetencji pragmatycznej w języku obcym, uważam za właściwie sformułowaną, a układ poszczególnych treści rozdziałów jako logicznie jej odpowiadający.

Mam pewne zastrzeżenia do rozdziału pierwszego, którego sekcje 1.1.2- 1.1.6, wydają się niespójne. Można odnieść wrażenie, że Autorka chciała wprowadzić pewne aspekty związane z teoriami akwizycji języka drugiego, nie do końca potrafiąc pokazać powiązanie między nimi. Nie jest jasnym, dlaczego Autorka opisuje różnice pomiędzy przyswajaniem a uczeniem się języka w oparciu o teorie Krashena (obecnie oba terminy używa się wymiennie, szczególnie w odniesieniu do uczniów dorosłych), a także stadia przyswajania języka pierwszego przez bardzo małe dzieci, w tym nabywanie składni. Jeśli opis stadiów rozwoju językowego dzieci miał doprowadzić do opisu nabywania przez nie kompetencji pragmatycznej, to ten aspekt jest zdecydowanie zbyt słabo wyartykułowany. Przydałoby się tu odniesienie do aktualnych badań nad rozwojem kompetencji pragmatycznej przez dzieci, a następnie dorosłych, zarówno w j. pierwszym, jak i drugim. Informacje na temat tej kompetencji w obu grupach wiekowych są wymieszane. Nie jest jasnym dlaczego Autorka odnosi się do hipotezy wieku krytycznego i czy ma ona wpływ na rozwój kompetencji pragmatycznych w J1 i w J2. Podobnie brakuje odautorskiego komentarza, dlaczego Autorka

uwypukla takie czynniki osobowościowe, jak lęk językowy i zahamowania oraz gotowość komunikacyjna. Obecnie sekcje te mają formę prezentacji /streszczenia kluczowych terminów i klasyfikacji. Rozumiem, że mają one wpływ na rozwój kompetencji komunikacyjnej, która jednak jest omawiana w sekcji następnej 1.2. Brakuje powiązania tychże sekcji przez Autorkę.

Rozdziały 4-6 opisują przedstawione badanie empiryczne: metodologię przeprowadzonych badań, analizę wyników (rozd. 5) i wnioski (rozd. 6). Sam projekt badawczy trwał 3 lata i obejmował 100 uczestników, nie miał on jednak charakteru badania podłużnego, jak twierdzi Habilitantka, lecz stanowił projekt badawczy składający się z kilku pomniejszych badań, wykorzystujących baterię testów na tej samej grupie badawczej. Jeśli miałyby to być badanie podłużne sprawdzające rozwój kompetencji, uczestnicy powinni być zbadani kilkakrotnie za pomocą tego samego narzędzia, przy założeniu że jednocześnie poddani są oni jakiejś interwencji pedagogicznej. W tym miejscu należy zauważyć, że liczba badanych nie była jednakowa w różnych badaniach, np. w badaniu protokołów werbalnych wzięły udział tylko 44 osoby. Wydaje się, że wbrew zamierzeniom Autorki badanie nie bada rozwoju kompetencji pragmatycznej (por. s. 152, pyt. nr 1), np. pod wpływem wprowadzonej interwencji (np. kursu z pragmatyki). Trudno zauważyć jakąś zmianę, gdyż wyniki dla kompetencji pragmatycznej na początku i na końcu projektu są dość zbliżone (86% w 2018 i 85% w 2021). Projekt raczej stanowi próbę wglądu w istniejący stan rzeczy poprzez ukazanie bieżącego stanu kompetencji pragmatycznych z różnych perspektyw.

Wartym podkreślenia jest samodzielność w konstruowaniu narzędzi badawczych przez Habilitantkę oraz ich liczba (5). Stanowią one dwa kwestionariusze przeprowadzone wśród uczestników przed rozpoczęciem badania i po jego zamknięciu (*pre- i post-study questionnaire*), kwestionariusz mierzący poziom rozumienia pragmatycznego, trzy scenariusze scenek sytuacyjnych (WDCT), protokół retrospektywny (WRVP) i test z przedmiotu „Wprowadzenie do pragmatyki”. Wśród nich na uwagę zasługują scenariusze scenek sytuacyjnych, które mogą stanowić wzór dla innych badaczy chcących podjąć badania w kierunku rozwoju kompetencji pragmatycznej.

Nie ulega wątpliwości, że badaczka włożyła ogrom pracy w zebranie i analizę obszernego zestawu danych. Analiza wyników miała charakter zarówno jakościowy, jak i ilościowy. Pewien niedosyt budzi fakt, że analiza ilościowa kwestionariuszy miała głównie charakter opisowy i że badaczka nie podjęła próby wykorzystania jakichkolwiek statystyk inferencyjnych w analizie danych ankietowych, co przy tak dużej ilości badanych byłoby

możliwe, np. w odniesieniu do konkretnych zmiennych (tj. płci, czy lęku językowego, skoro o nim mowa w rozdziale 1 monografii). Wynikiem takiego działania jest brak syntezy i duża fragmentaryczność opisu poszczególnych pytań kwestionariusza, co znacznie utrudnia czytelnikowi śledzenie wyводу.

O wiele ciekawsza jest analiza scenariuszy scenek sytuacyjnych, tj. reakcji badanych na poproszenie o pożyczanie długopisu, reakcji na komplement i przeproszenie za spóźnienie, wskazujące na posiadane kompetencje pragmalingwistyczne. Badanie to dopełnione zostało przez protokół retrospekcyjny uczestników, który umożliwił wgląd w ich procesy myślowe, strategie i problemy w trakcie badania. Analiza ta charakteryzowała się również wykorzystaniem nowatorskich narzędzi cyfrowych, tj. programu LIWC 20, platformy Receptivi, aplikacji SAILEE i Grammarly. Program/aplikacje te pomagają zliczyć częstotliwość słów w danej próbie, w szczególności słowa nacechowane emocjonalnie. Stosowanie słownictwa nacechowanego emocjonalnie według Autorki świadczy o tonie wypowiedzi w przypadku analizy komplementów, natomiast złożoność wypowiedzi wskazuje na wykorzystanie operacji myślowych wyższego lub niższego rzędu, co może być adekwatne do analizy formy przeprosin. Takie podejście do analizy aktów mowy uważam za oryginalne i nowatorskie. Wyniki badań są dokładnie omówione w odniesieniu do teorii i rezultatów uzyskanych przez innych badaczy. Jednocześnie Autorka wykazała się znajomością terminologii z zakresu pragmalingwistyki. Autorka konkluduje, że winą za niski poziom kompetencji pragmatycznej studentów należy obarczyć brak wystarczająco rozwiniętej kompetencji językowej w j. angielskim, która bliższa jest tej używanej w języku angielskim jako lingua franca oraz zbyt niska świadomość i wiedza dotycząca komunikacji międzykulturowej.

Podsumowując, zarówno podjęty temat jak i zastosowane badania są oryginalne i nowatorskie na gruncie polskim i mają duży walor edukacyjny, skłaniający do refleksji nad koniecznością zmiany podejścia do komunikacji i kształcenia kolejnych pokoleń studentów filologii. Mimo wskazanych pewnych niedociągnięć w spójności tekstu i zaprojektowaniu badania jako jednej całości, monografię Autorki oceniam **pozytywnie**.

2.2. Pozostałe osiągnięcia naukowe

Pozostały dorobek naukowy Habilitantki po uzyskaniu stopnia doktora nie jest zbyt imponujący pod względem ilościowym. Obejmuje on 1 monografię (na podstawie doktoratu),

10 rozdziałów w monografiach zbiorowych (w tym jedna w druku), 8 artykułów w czasopismach oraz współredagowanie 1 tomu i 1 słownika. Rozdziały w większości ukazały się w wydawnictwach lokalnych; 3 artykuły ukazały się w czasopismach spoza listy MEiN, a 5 w czasopismach z listy MEiN, co wpływa na wskaźniki cytowań Habilitantki. Łącznie jej dorobek publikacyjny można ocenić na 456 punktów (według wskaźnika MEiN), natomiast jej Indeks Hirscha według bazy Web of Science wynosi 1, a według Google Scholar 2.

W dorobku Habilitantki można wyróżnić kilka obszarów zainteresowań, jakimi są język poprawności politycznej, dyskurs/dialogiczność nauczyciela w klasie czy analiza aktów mowy w świetle nabywanej kompetencji pragmlingwistycznej. Należy przy tym zauważyć, że wiele z artykułów (czy to w czasopiśmie, czy w monografii zbiorowej) przedstawia oryginalne badanie o nowej tematyce. Przykładowo artykuł z 2013 r. *Teacher discourse and the language of questions as a source of face-threatening acts* opublikowany w czasopiśmie *Linguistica Silesiana*, omawia strategie zadawania pytań przez nauczycieli jako formy sprawowania kontroli w klasie językowej. Inny artykuł z tego obszaru pt. *Teaching styles and roles and their influence on teachers experiencing Face Threats. (2021)* dotyczy stylów nauczania i pełnionych ról przez nauczycieli oraz i ich wpływu na odczuwanie zagrożenia utraty twarzy (FT). W artykule tym badaczka wykorzystuje narzędzia statystyczne, by stwierdzić, że takie obawy występują u większości badanych nauczycieli i są powiązane z pełnionymi rolami i stosowanymi stylami nauczania.

W obszarze kompetencji pragmlingwistycznych nabywanych przez uczących się wyróżnić można artykuł pt. *Students' beliefs on politeness – the analysis of hedging patterns used in email correspondence* (2019) przedstawiający różnice w sposobie postrzegania grzeczności studentów filologii angielskiej piszących maile w języku polskim i w angielskim w oparciu o analizę form grzecznościowych i wyrażen łagodzących (tzw. hedges i mitigations). Inny artykuł we współautorstwie z B. Garczyńską pt. *Teaching pragmatic competence. The contrastive analysis of discourse completion tests findings on the usage of compliments and compliment responses among Polish learners of various proficiency levels and American native speakers*(2017) porównuje sposoby reagowania na komplementy przez polskich uczących się języka angielskiego oraz rodzimych użytkowników języka. Autorka argumentuje, że różnice te są wynikiem uwarunkowań kulturowych i że ucząc się języka obcego należy również opanować kody kulturowe i kompetencje pragmatyczne w tej sferze. Z kolei w artykule pt. *Millennials as second language users. Cross-cultural analysis of*

communication patterns (2020) Habilitantka przedstawia wyniki ankietowego badania preferowanych kanałów komunikacji wśród młodzieży pokolenia Z.

Przedstawione przykłady dorobku dr Iwony Droni świadczą o posiadaniu zróżnicowanego warsztatu metodologicznego. Kilka innych artykułów ma charakter przeglądowy (2013a, 2013b, , kilka wcześniejszych wydaje się być pokłosiem opracowanej dysertacji doktorskiej (2009, 2011). Wszystkie wydają się świadczyć o dojrzewaniu Autorki jako badaczki i stopniowym formułowaniu hipotez do projektu podjętego w monografii.

Aktywność naukowa Habilitantki zaznacza się również w czynnym udziale w konferencjach naukowych: od uzyskania stopnia doktora uczestniczyła ona w 7 konferencjach o charakterze międzynarodowym (w tym 4-ech za granicą) i w 19 konferencjach krajowych, w trakcie 2 z nich wygłosiła wykład plenarny.

Podsumowując dorobek Habilitantki można z całkowitą pewnością stwierdzić, że jest ona dobrze zaznajomiona z metodologią prowadzenia różnorodnych badań (od analizy dyskursu poprzez analizę jakościową po analizę statystyczną), w tym z wykorzystaniem najnowszych narzędzi cyfrowych, potrafi samodzielnie stawiać oryginalne hipotezy badawcze, wynikające z luk badawczych w aktualnej literaturze przedmiotu, potrafi odpowiednio klasyfikować uzyskane wyniki i dokonywać ich oceny w kontekście osiągnięć innych badaczy i teorii lingwistycznych. Jej dorobek jest spójny, autorka konsekwentnie realizuje projekty pragmatyczne i socjolingwistyczne w odniesieniu do praktyki glottodydaktycznej. Według mojej wiedzy na gruncie polskim brakuje badaczy i badań w tym obszarze, dlatego działalność Habilitantki oceniam jako wnoszącą istotny wkład w rozwój nauki i oceniam **pozytywnie**.

3. Ocena działalności dydaktycznej, organizacyjnej, popularyzatorskiej.

Można przyjąć, że Habilitantka jest bardzo dobrym dydaktykiem, co znajduje potwierdzenie w wysokich ocenach ankiet studentów, a także uzyskiwanych nagród za tę działalność od kolejnych pracodawców tj. od JM Rektora UŚ (2022), Rektora Wyższej Szkoły Humanitas (2015) oraz Dyrektora NKJO (2011).

W trakcie całej swojej pracy zawodowej Habilitantka wypromowała ponad 150 prac licencjackich oraz ok. 58 prac magisterskich, a także pełniła funkcję promotora pomocniczego w zakończonym przewodzie doktorskim Pana Mateusza Ostalaka w 2019.

Do znaczącej działalności organizacyjnej oprócz kierowania Instytutem Filologii Angielskiej w Wyższej Szkole Humanitas możemy zaliczyć dwukrotne uczestnictwo w

komitecie naukowym konferencji *Dialog w Języku i w Literaturze*, organizowanej przez Wyższą Szkołę Humanitas, uczestnictwo w projekcie finansowanym przez NAWA oraz w 4-ech innych edukacyjnych projektach o charakterze lokalnym w roli eksperta lub wykonawcy. Ponadto Habilitantka odbyła jeden staż naukowy w ramach programu Erasmus.

Habilitantka pełni lub pełniła istotne funkcje w obecnych i poprzednich miejscach pracy, będąc członkiem Rady Dydaktycznej kierunku Filologia Angielska (UŚ), dyrektorem Instytutu (Szkoła Wyższa Humanitas), członkiem komitetu redakcyjnego czasopisma *English Insights*.

Aktywność popularyzatorską Habilitantki można odnotować w uczestnictwie w pracach Komisji Olimpiady Języka Angielskiego (2021, UŚ) i Dyktanda z j. angielskiego (2016, 2017, 2018, SW Humanitas). Od wielu lat dr Dronia współpracuje również z najbliższym otoczeniem społeczno-gospodarczym w roli tłumacza, dydaktyka, rekrutera lub audytora w przedsięwzięciach edukacyjnych. Prowadzi wykłady i warsztaty popularyzacyjne dla młodzieży szkół średnich.

Całokształt aktywności dydaktycznej, organizacyjnej i popularyzacyjnej Habilitantki wskazuje na duże zaangażowanie w wykonywaną pracę i oceniam go **pozytywnie**.

4. Wniosek.

W odniesieniu do wyżej przedstawionej ogólnie pozytywnej oceny osiągnięć naukowych, organizacyjnych, dydaktycznych i popularyzatorskich stwierdzam, że dr Iwona Dronia wykazuje się istotną aktywnością na polu nauki i że spełnia ona wymagania określone w art. 219 ust. 1 pkt.2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Tym samym wnoszę o dopuszczenie dr Droni do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego.

Joanna Rodulba-Jaiska